Συλλογή της Νομολογίας

ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δέκατο τμήμα)

της 2ας Ιουνίου 2016*

«Προδικαστική παραπομπή — Ελευθερία εγκαταστάσεως — Θεμελιώδη δικαιώματα — Σεβασμός του δικαιώματος ιδιοκτησίας — Ειδικό καθεστώς κληρονομικής διαδοχής όσον αφορά τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις — Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Πεδίο εφαρμογής — Εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης — Δεν χωρεί — Πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης προγενέστερα της ημερομηνίας προσχωρήσεως του οικείου κράτους μέλους στην Ευρωπαϊκή Ένωση — Πρόδηλη αναρμοδιότητα του Δικαστηρίου»

Στην υπόθεση C-50/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, την οποία υπέβαλε το Sąd Rejonowy w Koninie (Πολωνία), με απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 2016, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 28 Ιανουαρίου 2016, στο πλαίσιο της διαδικασίας που κίνησε η

Halina Grodecka

παρισταμένων των:

Józef Konieczka κ.λπ.,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δέκατο τμήμα),

συγκείμενο από τους F. Biltgen, πρόεδρο τμήματος, A. Borg Barthet και M. Berger (εισηγήτρια), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Wathelet

γραμματέας: A. Calot Escobar

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να αποφανθεί με αιτιολογημένη διάταξη, σύμφωνα με το άρθρο 53, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου,

εκδίδει την ακόλουθη

Διάταξη

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 2 ΣΛΕΕ και 8 ΣΛΕΕ, του άρθρου 1 του πρώτου πρόσθετου πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις

* Γλώσσα διαδικασίας: η πολωνική.

4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής, αντιστοίχως: πρώτο πρωτόκολλο και ΕΣΔΑ), του άρθρου 14 της ΕΣΔΑ καθώς και του άρθρου 17, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαδικασίας την οποία κίνησε η Halina Grodecka και η οποία σχετίζεται με αίτηση περί εκδόσεως βεβαιωτικής αποφάσεως σχετικά με κληρονομία, κατόπιν του θανάτου του Kazimierz Konieczka, που επήλθε στις 10 Οκτωβρίου 2000.

Το νομικό πλαίσιο

3 Τα άρθρα 1058 επ. του Kodeks cywilny (πολωνικού αστικού κώδικα), όπως αυτός ίσχυε κατά τον χρόνο των επίμαχων στην κύρια δίκη πραγματικών περιστατικών, προέβλεπαν ειδικό καθεστώς όσον αφορά την εκ του νόμου επαγωγή κληρονομίας που απαρτίζεται από γεωργικές εκμεταλλεύσεις στις οποίες συμπεριλαμβάνονται αγροτεμάχια επιφανείας άνω του ενός εκταρίου. Το άρθρο 1059 του αστικού κώδικα όριζε, κατ' ουσίαν, ότι μόνον οι κληρονόμοι οι οποίοι, κατά την ημερομηνία ενάρξεως της κληρονομικής διαδοχής, εργάζονταν στον τομέα της γεωργικής παραγωγής ή είχαν, ιδίως, επαγγελματική κατάρτιση που τους παρείχε τη δυνατότητα να ασκούν δραστηριότητα σχετική με τη γεωργική παραγωγή καθίσταντο, κατά νόμον, κληρονόμοι της γεωργικής εκμεταλλεύσεως, αποκλειομένων των κληρονόμων οι οποίοι δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις αυτές. Το άρθρο 1064 του εν λόγω κώδικα προέβλεπε ειδικότερα ότι ο ορισμός της έννοιας της επαγγελματικής καταρτίσεως η οποία θεωρούνταν κατάλληλη ώστε να παρέχει τη δυνατότητα ασκήσεως γεωργικής δραστηριότητας και η οποία καθιστούσε δυνατή τη μεταβίβαση, μέσω κληρονομικής διαδοχής, μιας γεωργικής εκμεταλλεύσεως γινόταν με κανονιστική απόφαση του υπουργικού συμβουλίου.

4 Δυνάμει του άρθρου 1063 του αστικού κώδικα, η γεωργική εκμετάλλευση μεταβιβαζόταν στους κληρονόμους, κατ' εφαρμογήν των γενικών αρχών, μόνον αν ούτε ο/η σύζυγος του αποβιώσαντος ούτε οποιοσδήποτε από τους γονείς οι οποίοι εκλήθησαν συννόμως στην κληρονομία πληρούσαν τις προβλεπόμενες προϋποθέσεις ώστε να καταστούν κληρονόμοι μιας τέτοιας εκμεταλλεύσεως.

5 Τέλος, το άρθρο 925 του αστικού κώδικα ορίζει ότι η περιουσία του κληρονομουμένου, στο σύνολό της, μεταβιβάζεται στον κληρονόμο κατά την ημερομηνία θανάτου του κληρονομουμένου.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

6 Η ένδικη διαφορά που εκκρεμεί ενώπιον του Sąd Rejonowy w Koninie (περιφερειακού δικαστηρίου Konin, Πολωνία) αφορά αίτηση περί εκδόσεως βεβαιωτικής αποφάσεως σχετικά με κληρονομία, την οποία υπέβαλε η H. Grodecka κατόπιν του θανάτου του K. Konieczka, που επήλθε στις 10 Οκτωβρίου 2000. Η σχετική κληρονομία αποτελείται, μεταξύ άλλων, από μια γεωργική εκμετάλλευση επιφανείας άνω του ενός εκταρίου.

7 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η διαδικασία που σχετίζεται με αίτηση περί εκδόσεως βεβαιωτικής αποφάσεως σχετικά με κληρονομία, βάσει των διατάξεων που είναι εφαρμοστέες επί των επίμαχων στην κύρια δίκη πραγματικών περιστατικών, αποσκοπεί στο να αναγνωρισθεί, μεταξύ άλλων, ότι το σύνολο ή μέρος της περιουσίας του κληρονομουμένου αποτελεί γεωργική εκμετάλλευση καθώς και στο να προσδιορισθούν ο κληρονόμος ή οι κληρονόμοι. Η απαίτηση να αναγνωρίζεται η ως άνω ιδιότητα αφορά μόνον τις κληρονομικές διαδοχές των οποίων η έναρξη, όπως εν προκειμένω, είναι προγενέστερη της 14ης Φεβρουαρίου 2001, ημερομηνίας κατά την οποία δημοσιεύθηκε μια απόφαση του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Πολωνία), της 31ης Ιανουαρίου 2001, με την οποία κρίθηκαν αντισυνταγματικές οι διατάξεις που διέπουν το οικείο ειδικό καθεστώς, διατάξεις οι οποίες, κατόπιν τούτου, καταργήθηκαν.

8 Το αιτούν δικαστήριο έχει αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον οι ως άνω διατάξεις συνάδουν με το πρώτο πρωτόκολλο και με το άρθρο 17, παράγραφος 1, του Χάρτη. Συγκεκριμένα, οι ως άνω διατάξεις στερούν τους κληρονόμους από μια κληρονομία που τους αναλογεί, καθόσον εισάγουν ουσιαστικούς περιορισμούς όσον αφορά τα σχετικά με την κληρονομική διαδοχή της γεωργικής εκμεταλλεύσεως ερείσματα. Ως εκ τούτου, κατά το αιτούν δικαστήριο, ένας κληρονόμος, ο οποίος δεν διαθέτει τα αναγκαία προσόντα ώστε να μπορεί να καταστεί κληρονόμος γεωργικής εκμεταλλεύσεως, υπόκειται σε de facto απαλλοτρίωση, από το Πολωνικό Δημόσιο, του μέρους αυτού της περιουσίας του κληρονομουμένου.

9 Επιπλέον, κατά το αιτούν δικαστήριο, οι επίμαχες στην κύρια δίκη διατάξεις αντιβαίνουν ενδεχομένως στο άρθρο 14 της ΕΣΔΑ και στο άρθρο 8 ΣΛΕΕ, λαμβανομένου υπόψη ότι ανακύπτει το ζήτημα αν δικαιολογείται διάκριση μεταξύ των κληρονόμων που καλούνται στην κληρονομία δυνάμει των ουσιαστικών κριτηρίων που προβλέπει η σχετική εθνική νομοθεσία.

10 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sąd Rejonowy w Koninie αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Πρέπει τα άρθρα 2 ΣΛΕΕ και 8 ΣΛΕΕ, το άρθρο 1 του πρώτου πρωτοκόλλου, το άρθρο 14 της ΕΣΔΑ, το άρθρο 17, παράγραφος 1, του Χάρτη, τα οποία καθιερώνουν τις αρχές της υπεροχής του δικαίου, της ισότητας, της απαγορεύσεως των διακρίσεων και της προστασίας της ιδιοκτησίας, να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνικές διατάξεις που περιορίζουν την επαγωγή κληρονομίας που αποτελείται από γεωργικές εκμεταλλεύσεις οσάκις ο κληρονόμος, πολωνικής ιθαγένειας ή αλλοδαπός υπήκοος, δεν πληροί ορισμένα ουσιαστικά κριτήρια τα οποία προβλέπονται από τον νόμο και τα οποία αποσαφηνίζονται με εκτελεστική πράξη;»

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

11 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, κατ' ουσίαν, αν το δίκαιο της Ένωσης αντιτίθεται σε εθνικές διατάξεις που περιορίζουν την επαγωγή κληρονομίας που αποτελείται από μια γεωργική εκμετάλλευση οσάκις ο κληρονόμος δεν πληροί ορισμένα ουσιαστικά κριτήρια τα οποία σχετίζονται με την ικανότητά του να διαχειρίζεται μια τέτοια εκμετάλλευση.

12 Δυνάμει του άρθρου 53, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του, το Δικαστήριο, όταν είναι προδήλως αναρμόδιο να επιληφθεί της υποθέσεως, μπορεί οποτεδήποτε, αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, να αποφανθεί με αιτιολογημένη διάταξη χωρίς να συνεχίσει τη διαδικασία.

13 Το ως άνω άρθρο πρέπει να εφαρμοστεί στην υπό κρίση υπόθεση.

14 Συγκεκριμένα, πρώτον, πρέπει να υπομνηστεί ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ερμηνεύει το δίκαιο της Ένωσης, όσον αφορά την εφαρμογή του δικαίου αυτού σε νέο κράτος μέλος, μόνον από την ημερομηνία προσχωρήσεως του τελευταίου αυτού κράτους μέλους στην Ευρωπαϊκή Ένωση (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, αποφάσεις της 15ης Ιουνίου 1999, Andersson και Wåkerås-Andersson, C-321/97, EU:C:1999:307, σκέψη 31· της 10ης Ιουνίου 2006, Ynos, C-302/04, EU:C:2006:9, σκέψη 36, καθώς και διάταξη της 5ης Νοεμβρίου 2014, VG Vodoopskrba, C-254/14, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:2354, σκέψη 10).

15 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει όμως ότι τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης είναι προγενέστερα της ημερομηνίας προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Πολωνίας στην Ένωση, ήτοι της 1ης Μαΐου 2004. Συγκεκριμένα, ο κληρονομούμενος, του οποίου η διαδοχή αποτελεί αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, απεβίωσε στις 10 Οκτωβρίου 2000. Δυνάμει του άρθρου 925 του αστικού κώδικα, η μεταβίβαση του συνόλου της περιουσίας του κληρονομουμένου στον κληρονόμο έλαβε χώρα κατά την τελευταία αυτή ημερομηνία.

16 Δεύτερον, ειδικότερα όσον αφορά τη ζητηθείσα ερμηνεία των άρθρων 2 ΣΛΕΕ και 8 ΣΛΕΕ και του άρθρου 17 του Χάρτη, από το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη προκύπτει ότι οι διατάξεις του εν λόγω Χάρτη απευθύνονται στα κράτη μέλη μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, ΣΕΕ όπως και το άρθρο 51, παράγραφος 2, του Χάρτη ορίζουν ότι οι διατάξεις του εν λόγω Χάρτη δεν συνεπάγονται καμία επέκταση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως αυτές ορίζονται στις Συνθήκες.

17 Η διαδικασία της κύριας δίκης σχετίζεται όμως με αίτηση περί εκδόσεως βεβαιωτικής αποφάσεως σχετικά με κληρονομία, βάσει ουσιαστικών και δικονομικών διατάξεων του πολωνικού δικαίου, χωρίς οποιοδήποτε στοιχείο της αποφάσεως περί παραπομπής να παρέχει τη δυνατότητα να συναχθεί ότι οι διατάξεις αυτές εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, ή ότι οι διατάξεις αυτές αφορούν μια «δράση» της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 8 ΣΛΕΕ.

18 Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο είναι αναρμόδιο να δώσει απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα καθόσον αυτό αφορά την ερμηνεία των άρθρων 2 ΣΛΕΕ και 8 ΣΛΕΕ καθώς και του άρθρου 17 του Χάρτη (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Omalet, C-245/09, EU:C:2010:808, σκέψη 18, καθώς και διάταξη της 30ής Μαΐου 2013, Fierro και Marmorale, C-106/13, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:357, σκέψεις 11 έως 14 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

19 Τέλος, όσον αφορά τη ζητηθείσα ερμηνεία του άρθρου 1 του πρώτου πρωτοκόλλου καθώς και του άρθρου 14 της ΕΣΔΑ, είναι βεβαίως αληθές ότι οι διατάξεις αυτές συμπίπτουν, εν μέρει, με το άρθρο 17 του Χάρτη, το οποίο καθιερώνει την προστασία του δικαιώματος ιδιοκτησίας, καθώς και με το άρθρο 21 του εν λόγω Χάρτη, το οποίο αφορά την απαγόρευση των διακρίσεων. Ωστόσο, όπως ήδη διαπιστώθηκε στη σκέψη 17 της παρούσας διατάξεως, η απόφαση περί παραπομπής δεν περιέχει κανένα συγκεκριμένο στοιχείο βάσει του οποίου να μπορεί να θεωρηθεί ότι το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης παρουσιάζει οποιονδήποτε σύνδεσμο με το δίκαιο της Ένωσης. Στην περίπτωση αυτή, το Δικαστήριο είναι αναρμόδιο να δώσει απάντηση σε αίτηση προδικαστικής αποφάσεως (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, διάταξη της 1ης Μαρτίου 2011, Chartry, C-457/09, EU:C:2011:101, σκέψεις 25 και 26 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

20 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, διαπιστώνεται, βάσει του άρθρου 53, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ότι το Δικαστήριο είναι προδήλως αναρμόδιο να δώσει απάντηση στο ερώτημα που υπέβαλε το Sąd Rejonowy w Koninie.

Επί των δικαστικών εξόδων

21 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δέκατο τμήμα) διατάσσει:

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι προδήλως αναρμόδιο να δώσει απάντηση στο ερώτημα που υπέβαλε το Sąd Rejonowy w Koninie (περιφερειακό δικαστήριο Konin, Πολωνία).

(υπογραφές)